

Република България

Администрация на президента

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Бл. № 243-КР
Дата 29.07.2024г.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ АДМИНИСТРАЦИЯ НА ПРЕЗИДЕНТА
Изх. № 10-00-4/1 СОФИЯ 26.07.2024г.

ДО

Г-ЖА ПАВЛИНА ПАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Приложено Ви изпращам Становище от президента на Република България,
г-н Румен Радев, по конституционно дело № 11 от 2024 г.

С уважение,

ЦВЕТА БИМЕВА

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА ПРЕЗИДЕНТА

НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е

от Румен Радев

президент на Република България
по конституционно дело № 11 от 2024 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С Определение на Конституционния съд от 28.03.2024 г. президентът на Република България е конституиран като заинтересована институция по конституционно дело № 11 от 2024 г. Производството е образувано по искане на Висшия адвокатски съвет за установяване на противоконституционност на чл. 19, чл. 20, чл. 21, чл. 22, чл. 23, чл. 24, ал. 1 и чл. 25 от Закона за медиацията (обн., ДВ, бр. 11 от 02.02.2023 г., в сила от 01.07.2024 г.) и на чл. 78а, чл. 140а, чл. 140б, чл. 267, ал. 3, чл. 314а, чл. 341а и чл. 374а от Гражданския процесуален кодекс (обн., ДВ, бр. 11 от 02.02.2023 г., в сила от 01.07.2024 г.).

Разпоредбите, предмет на искането за конституционен контрол, се отнасят до съдебната медиация и по-специално възможността при някои дела съдът да задължи страните да проведат първа среща по медиация. Оспорваните разпоредби все още не са влезли в сила. Очаква се това да се случи на 01.07.2024 г.

В тази връзка изразявам следното становище:

I. Процедурата по медиация по висящи съдебни дела не изземва правомощия от съда.

Правото на правосъдие на гражданите е свързано с възможността съдът да осъществява своите функции, които сами по себе си представляват еманация на правозащитната функция на държавата (чл. 119, ал. 1 във вр. чл. 117, ал. 1 от Конституцията). Това се изразява в предназначението на съда „чрез специфични средства за въздействие да осигури приложението на закона, когато са застрашени или нарушени права или законни интереси на всеки, който има право на защита“ (Решение № 8 от 1 септември 2005 г. по конституционно дело № 7 от 2005 г.). Конституционният

съд изтъква, че съдебният акт, решаващ правен спор, „с което спорното става безспорно“ води до осигуряване на „най-интензивната и категорична правна защита на гражданите“ (Решение № 8 от 1 септември 2005 г. по конституционно дело № 7 от 2005 г.). Това правило е потвърдено и в Решение № 3 от 7 юли 2015 г. по конституционно дело № 13 от 2014 г., в Решение № 12 от 20 юли 1995 г. по конституционно дело № 15 от 1995 г. и други.

Процедурата по медиация по висящи съдебни дела (в нейната задължителна и в нейната факултативна форма) не само не се отклонява от въпросното конституционно установено положение, а го затвърждава. В нито един момент тя не изнемва функции на съдилищата. Всъщност Гражданският процесуален кодекс (ГПК) и Законът за медиацията (ЗМ) установяват толкова тясна обвързаност между медиацията и съда, която на практика създава положение на зависимост на процедурата по доброволно разрешаване на спор от съдебната такава. Този извод се основава на няколко съображения.

Първо, за да се реализира процедурата по глава шеста от Закона за медиацията е необходимо предварително решение за това от страна на съда. Това решение се основава на обективни фактори, каквито са видът на конкретното дело (чл. 140а, ал. 1 и ал. 2 ГПК) в съвкупност с преценката на съда, следваща изчерпателно изброени в закона критерии (чл. 140а, ал. 3 във вр. ал. 2 ГПК). Дори при реализацията на споменатите фактори, на страните по даден спор не се вмения задължение да намерят разрешение на същия само и единствено въз основа на процедура по медиация. Те са задължени само да участват в първа среща в процедура по медиация (чл. 19, ал. 1 ЗМ). Продължителността на въпросната среща е от един до три часа (чл. 22, ал. 1, изр. 1 ЗМ). Ако страните преценят, те могат да поискат процедурата по медиация да продължи и извън споменатия срок. Това обаче не може да им бъде наложено от съда или от медиатора, а е необходима изрична инициатива, подплатена със съгласието и на двете страни (по аргумент от чл. 22, ал. 3, изр. 1 във вр. чл. 15, ал. 1, т. 3 ЗМ).

Второ, извън основанието за осъществяване на срещата по медиация, нейното провеждане също е подчинено на съда. Тя се провежда в съдебен център по медиация към съответния съд (чл. 19, ал. 1 ЗМ). В допълнение към споменатото, медиаторите, имащи право да проведат тази среща, са вписани в списък, воден при окръжните съдилища (чл. 20, ал. 2, изр. 1 ЗМ). Конкретният медиатор се определя или от съдебния център по медиация, или от страните при наличие на общо съгласие за това (чл. 21 ЗМ). Трябва да се подчертае също така, че разноските за срещата по медиация, инициирана от съда, се плащат от бюджета на съда (чл. 78а, ал. 1 ГПК). Изключение от последното може да се реализира само в хипотезата, когато някоя от страните откаже да участва лично или чрез пълномощник в срещата (чл. 78а, ал. 2 ГПК).

Трето, резултатът от срещата по медиация подлежи на саниране от съд. Ако страните стигнат до споразумение, то не придобива изпълнителна сила, ако не е одобрено от съда, който разглежда делото (чл. 140б, ал. 4 ГПК във вр. чл. 18, ал. 2 ЗМ). От друга страна, ако страните не достигнат до споразумение по пътя на медиацията, съдът продължава разглеждането на делото (чл. 140б, ал. 5 ГПК).

II. Провеждането на среща по медиация гарантира правото на защита на страните без да създава ненужни утежнения за тях.

Правото на защита на гражданите „преди всичко [...] предполага задължение за държавата чрез законодателството и прилагането на законите да обезпечи ефективна възможност за гражданите да защитят нарушените си или застрашените си права пред съдебни органи или администрацията“ (Решение № 9 от 14 април 1998 г. по конституционно дело № 6 от 1998 г.). Правото на защита „е всеобщо и основно право“, което означава, че споменатата ефективна възможност за защита на правата на гражданите „има различни проявни форми [...] в зависимост от това, къде правото на защита се реализира“ (Решение № 3 от 17 май 1994 г. по конституционно дело № 1 от 1994 г.). Част от тези проявления могат да бъдат „жалби до различни [...] органи, устни или писмени възражения и обяснения, изслушване, [...] предявяване на искове пред съда и обжалването им пред по-горна съдебна инстанция и пр.“ (Решение № 3 от 17 май 1994 г. по конституционно дело № 1 от 1994 г.). Препращането на страните по всячко дело към процедура по медиация не само не намалява съвкупността от средства за защита, с които те разполагат, а разширява обхвата на същата. По този начин те придобиват възможност да се ползват както с инструментариума на гражданския процес (по реда на ГПК), така и на медиационната процедура (по реда на Закона за медиацията в съвкупност с ГПК).

Доброволното участие на страните в задължителната първа среща в процедура по медиация (чл. 140а, ал. 1 или ал. 2 във вр. ал. 3 ГПК) създава възможност за разрешаване на спора между тях без необходимост от цялостно реализиране на гражданския процес. Следва да се уточни, че страните са длъжни да участват в процедура по медиация само веднъж в производството (чл. 140б, ал. 2 ГПК), като общата продължителност на задължителната среща е от един до три часа (чл. 22, ал. 1, изр. 1 ЗМ). Ако те преценят, процедурата може да бъде удължена по тяхно съгласие. Успоредно с това, разноските по задължителната първа среща при доброволно участие на страните се поемат от бюджета на съда, който е разпоредил нейното провеждане (чл. 78а, ал. 1 във вр. ал. 2 ГПК). Ако процедурата по медиация завърши със споразумение между страните или оттегляне на иска в резултат на това споразумение, 75 на сто от внесената държавна такса се връща на ищеца (чл. 78, ал. 9, изр. 1 ГПК). От гледна точка финансовия аспект на едно дело може да се заключи, че е по-изгодно за страните да участват в иницирирана от съда процедура по медиация.

Следва да се изтъкне, че делата с голям материален интерес не подлежат на насочване към медиация. Към категорията дела, предполагащи провеждане на задължителна първа среща по медиация (без необходимост от преценка от страна на съда), спадат едва 6 вида (чл. 140а, ал. 1 ГПК). Те могат да се обобщят като дела с предмет, отнасящ се до съсобственост (разпределяне на ползване и парични вземания), делба, етажна собственост, някои въпроси, свързани с прекратяване на участие в дружество с ограничена отговорност и отговорност за вреди спрямо такова дружество вследствие на извършване на конкурентна дейност.

Може да се обобщи, че насочването на страните по един гражданско-правен спор към медиационна процедура представя на тяхното внимание алтернативен способ за разрешаване на възникналия между тях спор. Задължителният елемент на споменатото насочване се изчерпва в провеждането на среща с максимална продължителност до три часа, разноските за която се поемат от съда, ако страните доброволно се явят на същата. Участието на страните във въпросната среща не ги обвързва с изискване да постигнат съгласие. Ако такова все пак бъде постигнато, това им спестява по-нататъшното разглеждане на делото по съдебен ред и гарантира на ищеца връщане на 3/4 от внесената държавна такса. С оглед споменатото процедурата по медиация се явява не само ефективен гарант за реализиране правото на защита и правото на правосъдие на гражданите, но и спомага за намаляване на част от натовареността на районните съдилища.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

По изложените съображения намирам искането на Висшия адвокатски съвет за противоконституционност на разпоредби от Гражданския процесуален кодекс и от Закона за медиацията за неоснователно.

РУМЕН РАДЕВ

ПРЕЗИДЕНТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ